

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

A béke küszöbén.

Szent Péter székén aligha ült valaha képzelgőbb és vállalkozóbb férfi, mint V. Sixtus pápa. Ranke tömött vonásokban közli, mi mindenféle terv cikázott át e pápa fején. Sokáig az volt kedvenc gondolata, hogy véget vet Törökországnak. E czélből érintkezésbe tette magát Perzsiával, néhány arabs főnökkel és a druzokkal; hadi hajókat épített és azoknak szaporítását Spanyolországtól és Toscanától is várta. Azon reményben ringatózott, hogy így sikerülend a tenger felől Báthory István segítségével előnyomulni, ki szárazon a főtámadást intézendő lett volna a török ellen. Ábrándozott, hogy képes leend az összes éjszakkéleti és délnyugoti államereket e vállalat kivitelére egyesíteni; és arról álmodott, miszerint Oroszország nemcsak csatlakozni fog a lengyel királyhoz, hanem ennek alá is veti magát.

Máskor Aegyptom meghódítási tervével foglalkozott. Azt, mi most a szuezi csatorna által ténynyé vált — a vörös és középtenger összeköttetését — keresztül akarta vinni. A régi világkereskedelem helyreállítása és a szent sir elfoglalása is lebegett szeme előtt. Kiemeltetni ez utóbbit alapjából s Montaltóban elhelyeztetni, úgy, hogy Olaszország, hol Loretóban a megváltó születési hajléka is megvan, a világ két legszentebb emlékével birjon: ez volt képzeletének legdrágább virága.

Különben nem ezen a vallásos buzgóság tüze által keltett és ápolit vágyakért említjük fel az egyébként realis törekvésekben is fáradhatlan és Róma, valamint általában a r. kath. vallás emelése körül szerzett érdemekben gazdag pápát. Nem! Ránk nézve életéből csak egy episod bir tanuságos vonzerővel, az t. i. mely 1589. évi szept. 9-én kezdődött és V. Sixtusra nézve, 1590. évi aug. 27-én, bekövetkezett halálával végződött.

Ez episod a pápának azon nagyszerű kilátásával köszöntött be, melyeket a IV. Henrik elleni

lépéseihöz kötött. A szigorú katholicizmus és a pápaság megifjodott világhatalmának tökéletes győzelmét várta ezektől, mert nem tudott kételkedni abban, hogy az összes kath. államok együttes erővel ne iparkodjanak lesújtani azon protestánst, ki bátorkodott amaz igénynyel fellépni, hogy Franciaországnak királyává legyen.

Szegény Sixtus! Épen midőn eme várakozásai folytán egészen a lelkesültségig fel volt villanyozva, keserű ürömcsepp esett örömpoharába. A kath. velencei köztársaság örömdüvözetét küldte volt IV. Henriknek. A pápa lelke mélyében megvolt döbbenve ez esemény által, s midőn Velence küldöttje ez ügyben előtte megjelent, e szavakat intézte hozzá:

„Azokkal meghasonlani, kiket nem szeretünk, nem épen nagy szerencsétlenség; de azokkal kiket szeretünk, az igenis, fáj. Valóban nehezen esnék nekünk Velenczével szakítani. De Velence minket megsértett. Navarra — így nevezte IV. Henriket — eretnek, ki a szentszéktől kiátkoztatott; mégis Velence minden intéseink daczára [öt királynak elismerte. Avagy a *Signoria* talán a föld legnagyobb fejedelme, kinek jogában áll másoknak példát adni? Vagy fél a köztársaság Navarrától? Mi védeni fogjuk, ha szükséges minden erőnkkel; képesek vagyunk reá! Avagy a köztársaság velünk akar kötekedni? Maga az Isten oltalmunkra lenne!”

Donato a velencei követ már távozni akart mert nem reménylette, hogy szavai a pápát engedékenységre birják. Azonban ez a tanácskozás közepe tette meglágyult, Donatot megáldotta és megcsókolta. Lágysága még fokozódott, midőn 1590. évi januárban Luxenburg ur, kit a IV. Henrikhez csatlakozott francia hercegek és kath. pairek követül küldtek Rómába, a pápa előtt megjelent. Luxenburg ékesszólással ecsetelte IV. Henrik bátorságát, szivjóságát és nemeslelkűségét. A pápa elragadtatva a követ előadásától, e szavakra fakadott: „*Valóban megbánom, hogy kiátkoztam!*” Midőn pedig Luxenburg még azt is kiemelte, hogy ura és királya majd

a kath. hitre is áttérend s leboruland ő szentsége zsámolya előtt, Sixtus így szólt: „*Akkor majd átölelem és vigasztalom!*“

E hírek hallatára Sixtusban ugyanis azon gondolat villant fel, miszerint a protestánsokat valószínűleg inkább Spanyolország iránti ellenszenvük, mintsem a szentsékekkel való ellenkező vallási meggyőződésük tartja vissza a kath. egyházba való visszatéréstől. Feltette magában, hogy őket nem fogja magától elutasítani. — Már Rómában volt az angol követ és a szász követnek eljövetele is bevolt jelentve. Kész volt őket fogadni. „*Adja Isten — így sóhajtott fel — hogy mindnyájan jönnének lábainkhoz!*“

Mit akarunk ez episod idézésével? Talán kimutatni, hogy V. Sixtus pápa nem csalódott reményeiben, midőn a protestánsokkal a béke küszöbére való léphetést óhajtotta, mert ime IV. Henrik csakugyan utóbb, 1593. jul. 25-én Szt.-Denisben a kath. hitre áttért? Megengedni részünkről is, hogy a katholicizmus reményei, melyek kebelébe való majdani visszatérésünkre vonatkoznak, ma sem hiábavaló, üres ábrándok?

Lehet, hogy valaki ily gondolatra is jut. Ilyesmit várni alkalom volna most is. Ime a „*Religió*“ például ez évi 23. számában „*Kulturharcz és a protestantizmus*“ feliratú cikkében nagy lelki nyugalommal és a sikert előre biztosító tudattal a következő kilátással kecsegtet minket: „*Lenne csak a protestantizmusban az az erő, hogy a kereszténység elveit hirdetné, ne látná csak a kulturharcz azt a különféle és szétágazó vallási véleményt és ne bizna csak abban, hogy a protestantizmus megszűnése csak idő kérdése, ne higgye, hogy a kulturharcztól a jelenleg uralkodó keresztényellenes szellem mellett ment maradna.*“ Aztán a szabad irányú és az orthodox protestantizmus tudományos harczeit érintve, így fejezi be új divatú érvelését: „*A bölcs kulturharcz urak valószínűleg úgy gondolkoznak, hogy helyettük elvégzi a munkát egymás közt a két fél.*“

Látni való, miszerint a „*Religió*“ minket a halálózási rovásra bevéselt s ennél fogva egészen természetes lenne, hogy ha a protestantizmus ösztönszerűleg a béke küszöbére lépne.

Még akkor is helyt lehetne adni e várakozásnak, ha mi véletlenül nem sietnénk végelpusztulásunk felé, miután ugyancsak a „*Religió*“ ez évi 33. számában „*Válasz egy panaszra*“ című fejtegetésében visszautasítja azon, szerinte a „*Prot. Hetilap*“-ban egy „*Pro domo sua*“ című cikkben meglevő és a katholicizmus ellen intézett vádat,

hogy „*a mesebeli farkas szerepe a katholicizmust illetné meg.*“

Nemde, ily biztosítások mellett már egyengetve volna amaz ut, melyen nálunk is meglehetne indítani olyan „*Ut omnes unum*“ féle egyesítési lapot és sietni kellene a katholicizmussal a béke küszöbén elvalahára megjelenni. Annál inkább, mert a „*Religió*“ mindkét hivatolt cikke egész jámbor hangon arról biztosít minket, miszerint a katholicizmus a vallási zsurlódások terén sohasem volt a támadó, a vádat és üldözést kezdő fél; hogy mindig óvakodott, „*távrolról sem akar csak ürügyet is szolgáltatni bárkinek üldöztetésére, és ezt soha nem is kívánta.*“

Nemde e helyzet a felcserelésig hasonló a béke küszöbén való álláshoz? E béke küszöböt értjük-e mi ezen sorok czímében?

Világért sem! Minden tárgyilagosság mellett elborzad lelkünk, ha szemünk elé varázsoljuk azon küszöböt, melyen a békekötés a katholicizmussal lehetséges. Mert midőn félelmünk eloszlátására a multat hívjuk segítségül: rémképek gyanánt tűnnek fel előttünk azon szellemek, melyek egykor az inquisitio vérpadján összetört, vagy a máglyán pirított törpékké összezsugorodott testeitől keserves kinok között búcsúztak el. Látjuk a szegény, száműzött vagy rabgályákon nyomorult halállal kimult lelkipásztorainkat, mikép emelik intőleg felénk ártatlan jobbukat, mutatván azon istenházakra, melyekben ők hirdették Jézus mennyei evangéliumát s melyeket a katholicizmus, mely senkit sem bánt, a prot. egyháztól elragadott. Ha pedig elfordulva a multtól, egy pillanatig hajlandók vagyunk álmodni arról, hogy hiszen a vérfagyasztó napok rég eltűntek s most a békés együttélés lehetséges, felriasztanak minket hiszékenységünkből oly esetek, mint a milyent a nyitrai püspök ur idézett elő, midőn egy meghalt prot. atyának prot. gyermekeit a reversalis alapján — mit az ország törvénye tilt — a kath. egyházba erőszakkal csempészi be.

Nem tehetünk róla, de mi e téren a békeküszöböt nem keressük. Át sem nézünk irigy szemmel Franciaországba, hogy talán dicsőítsük az ottani kormánynak erélyes eljárását a congregációk ellen. Nem, mi meglegszünk egyelőre hazai állapotunkkal. Ugy találjuk, hogy büntető törvényünk azon intézkedéseinek következtében, melyek a házassági, az anyakönyvvezetési, az interconfessionalis viszonyokra vonatkoznak, a békeküszöbre jutottunk és az állam gondoskodni fog arról, hogy kiváltságos vallásfelekezet hazánkban az országos törvényeket többé ne ignorálhassa.

Fontos intézés ez reánk, protestánsokra nézve. Arra figyelmeztet bennünket, miszerint az állam, ha lassan is, de körülményeihez képest óvakodó következetességgel oda törekedik, hogy a kor igényeinek megfelelőleg körén belül a vallási zsurlódások, melyek sohasem áldásosak, elvalahára megszűnjenek. A jogállam a felekezet és felekezet közti türelmet akarja létesíteni. Az egyes felekezet beldolgaitól távol marad, de elvárja tőlünk, hogy törvényeit tiszteletben tartsuk. Kettős a feladatunk: először *hogy lemondjunk minden kifelé gravitáló nemzetiségi ábrándokról, és a haza javát mozdítsuk elő minden tehetségeinkkel, megemlékezvén arról, miszerint igaz van a „Religió“-nak, hogy a modern állam igenis prot. szellemben törekszik törvényeit megalkotni. Másodsor, hogy legszentebb kötelességünk, egyházunk körén belül minden subjectiv minuciákról az egésznek érdekében lemondani, annyira, hogy legyünk Krisztus szellemében egy test és egy lélek. Egy szóval: akár az állam, akár az egyház szemé a protestantismust találja mindig a béke küszöbén.*

Bierbrunner Gusztáv.

A más hitfelekezetbe való áttérést szabályozó törvényünk magyarázata.

A „Protestáns egyházi és iskolai lap“ f. évi 47-ik számában vezércikkül egy eset közöltetett, melyet a huszti ref. lelkész vallásügyi sérelemnek minősített. A tényállás rövid vázlata ez: Huszton egy ref. vallású nő a róm. kath. vallásra óhajtván áttérni, nem jelent meg saját lelkésze előtt személyesen, hanem betegségét orvosi bizonyítvánnyal igazolván, két tanu által írásbeli nyilatkozatot küldött; ez írásbeli nyilatkozatban jelenté ki áttérési akarátát, még pedig egy bizonyos határidő lefolyása után két tanu megjelenése által ismételve is. Ez áttérési módot a huszti r. kath. plébános az 1868. LIII. t. cz. 3. §-ával megegyezőnek találta, mert mint ő mondja, az idézett törvény nem mondja azt, hogy az áttérni akaró nyilatkozatát csak élőszóval teheti és mert a jelen áttérni akaró az orvosi bizonylat szerint beteg levén, szóbeli nyilatkozattétel végett személyesen nem kereshette meg saját lelkészét.

Ez esetet *Bikky Ferencz* vallás-sérelemnek minősítvén: felkérte *Ballagi Mórt*, hogy szóljon ezen ügyhöz komolyan s nyilvánítsa véleményét. Ballagi Mór e felhívásnak eleget téve: elmondá az idézett lapban az esetre véleményét.

Mivel a közlött eset nem egyedül áll s a tiszántuli ref. egyházkerületben fenforog egy más hasonló eset is: idő és alkalomszerűnek látom én is véleményemet elmondani.

Ballagi Mór azon véleményében, hogy az idézett törvény értelmében az áttérni akaró áttérési szándokát személyesen tartozik kijelenteni, én is osztozom.

A törvény e szövegéből: „az áttérni akaró bármely egyház tagja legyen, ebbeli szándokát önmaga által választott két tanu jelenlétében saját községének lelkésze előtt nyilatkoztatja ki“ világosan következik, hogy az áttérni akarónak saját

községi lelkészének és két tanunak személyesen és együttesen jelen kell lenniök, az áttérési nyilatkozatot az áttérni akarónak lelkésze jelenlétében kell megtennie. A törvény további rendelkezéséből az is világos, hogy az áttérni akarónak ily módon az áttérési nyilatkozatot 14 nap mulva ismételnie kell. Nem áll tehát a huszti r. kath. plébános azon állítása, hogy az idézett törvény az áttérni kívánó részéről, a személyes nyilatkozatot nem rendelné, és hogy az áttérni akaró, ha betegségét igazolja, írásbeli nyilatkozatot is küldhet két tanu által és ebben áttérési szándékát kijelentheti. Ez a magyarázat a törvénynek elferdítése lenne. Az idézett törvény 1. §-a azt mondja, hogy „a törvény által megállapított föltételek és formaságok megtartásával mindenkinnek szabadságában áll más hitfelekezet kebelébe, s illetőleg más vallásra áttérni.“

A törvény e §-ából világos, hogy az áttérés alaki tény, melyet szorosán meg kell tartani, különben az áttérés semmis és törvénytelen. A hol a törvény valamely cselekmény jogos voltát formához köti: ott a formák szorosán megtartandók. Így a végrendeletknél, ha a végrendelet az áttérni kívánó formájánál nem tartja: a végrendelet érvénytelen; a váltóknál ha a forma hiányzik: az okirat nem váltó. Az 1868. LIII. t. cz. 1. §-a is csak azon áttéréseket enged meg, melyeknél a föltételek és formaságok megtartottak. A miből következik, hogy az áttérés írásbeli nyilatkozat által nem lévén megengedve, törvényes áttérésnek nem tekinthető!

Más kérdés az, helyes-e, hogy a törvény az áttérést így megnehezítette?

Részemről ebben a lelkiismeret tulságos korlátozását látom s így a törvénynek azon rendelkezését, hogy az áttérni akaró saját lelkésze előtt személyesen megjelenni, s ott áttérési szándékát kinyilatkoztatni köteles, nem helyeslem. Hát ha az áttérni akaró néma; mikép jelentse ki áttérési szándékát élőszóval. Hátha az áttérni akaró ágyhoz kötött súlyos beteg: mikép jelenjen meg saját lelkésze előtt? Egyszer csak elhivhatja magához saját lelkészét és ott a már készen tartott két tanu előtt, ha nem néma, kijelentheti áttérési szándokát; de mit tegyen, ha saját lelkésze nem fog másodsor megjelenni, s így a másodsori kinyilatkoztatás nem történhetik meg?

Részemről az 1868. LIII. t. cz. revisióját óhajtanám s azt egy kívánám módosítani, hogy a lelkiismeret szabadsága, sok esetben teljesíthetetlen formákkal ne korlátoztassék,

Ballagi Mór véleményében azt állítja és mintegy tanácsul lelkészeinknek azt mondja, hogy ha ily jogsértő esetek merülnek fel, ma nem szükséges fünek-fának panaszkodni és utóljára is a sérelmet zsebre dugni. A kinek jogséremlé van, ott a fenytörvényszék, jelentse be sérelmét s a bírú ismeri fogja kötelességét. Régi vallástörvényeink, a legüdvösebbek is fogyatékosok voltak, azért mert nem volt a tilalomnak megkötve a csomója, nem volt kiszabva, hogy mily tilalom várja a törvény áthágóját. A most életbe léptetett büntetőtörvény ezen alaposan segített; tanulmányozzuk tehát és szabjuk eljárásunkat hozzá pontosan.

Bár így lenne! Fájdalom! nem úgy van, mint Ballagi Mór állítja. Vallási törvényeink ma is oly hézagosak mint előbb voltak. Az 1868. LIII. t. cikkben foglalt tilalomnak ma sincs büntető jogi csomója, az 1879. XL. t. cz. 53. §-ában

foglalt eset kivételével. E törvényszakasz nem az egész 1868. LIII. cikkre vonatkozik, hanem csak azon esetre, ha valaki tizennyolczadik életévét még be nem töltött kiskorú egyént más vallásfelekezetbe felvesz. E törvényszakasz szóról-szóra így van szövegezve: „A ki életkorának 18-ik évét még be nem töltött kiskorú egyént az 1868. LIII. t. cz. rendelkezése ellenére más vallásfelekezetbe felvesz: két hónapig tartó elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.“ A miből következik, hogy ha valaki az 1868. LIII. t. cz. ellenére 18 éves életkort meghaladott egyént vesz fel más vallásfelekezetbe, büntető bíróságaink által nem büntethető.

A hazánkban létező hitfelekezetek közti viszony véglegesen nincs szabályozva. Az 1868. LIII. t. cikkben foglalt tilalmak áthágóira, a 18 évet még be nem töltött egyéneknek más hitfelekezetbe felvételén kívül, ma sincs büntetőjogi büntetés szabva. A hitfelekezetek közti surlódások és jogsértések orvoslása ma is közigazgatási utra és pedig a kormányra tartozik; ez pedig büntető hatalommal nem bír. A hitfelekezetek közti surlódásokat és jogsértéseket, törvény hiányában, ma is zsebre kell dugni, mert a kormány, főleg a leghatalmasabb egyház lelkészei ellen, nem mer kényszer-szabályokkal fellépni.

Ballagi Mór tanácsával szemben, azt tanácslom lelkészeinknek, hogy a hitfelekezetek közti jogsértéseket csak saját egyházi felsőbb közegeiknek, és ne a bíróságoknak jelentsék fel, mert ezek azok elítélésére nem illetékesek, és csak kompromittálni fogják magukat, ha panaszaikkal elutasíttatnak.

Részemről lelkészeinknek azt tanácslom, hogy csak a következő esetekben forduljanak az illetékes büntető bíróságokhoz. Az 1878. V. t. cikkbe foglalt új büntető törvénykönyvünk 172. §-ában foglalt azon esetben, ha valaki valamely hitfelekezetet, más hitfelekezet gyűléletére, vagy a házassági intézmény ellen izgat; ennek a büntetése két évig terjedhető államfogház és ezer forintig terjedhető pénzbüntetés. A 190. §-ban foglalt esetben, midőn valaki nyilvánosan az Isten ellen intézett gyalázó kifejezésekkel közbotrányt okoz, az állam által elismert vallás szertartását erőszakkal megakadályozza vagy megzavarja; ezen vétség büntetése egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.

A büntető hatósághoz kell fordulni a bünt. t. könyv 192. §-ában foglalt esetben is, vagyis azon esetben midőn valaki az állam által elismert vallás lelkészét — midőn az vallási szertartást teljesít — szóval, tettel vagy fenyegetéssel nyilvánosan megtámadja; ez esetben foglalt vétség egy évig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik. Ha pedig valaki a lelkészt vallási szertartás teljesítése alkalmával testileg bántalmazza, büntetést követ el, és a mennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik, két évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Hogy új büntető törvénykönyvünk rendelkezései haladást képeznek e téren is az eddigi törvény nélküli álláspontokkal szemben: azt tagadni nem lehet. De ezzel még nincs megoldva a hitfelekezeteknek az államhozi és egymás közti viszonyának kérdése; a hitfelekezetek közti másnemű jogsértések megtorlása e szerint a büntető bíróságok hatáskörébe nem tartozik.

Sürgessék a törvényhozásnál egyházkerületeink az ily törvény megalkotását; akkor aztán lesz majd e törvény megsértésének csomója is s a törvény megsértője megbüntettetik; addig a bíróságok azon jogszabályt kénytelenek követni: „Nulla poena sine lege.“

Kőrösi Sándor.

Mea culpa, mea maxima culpa.

IV.

Most van már igazán ideje, édes olvasóm! hogy figyelmezzünk — én is, te is — arra a keresztyén elvre, hogy „a ki téged kövel hajít, hajítsd te azt kenyérrel.“ Mert bizony nagyon csábit a kísértet, elregélni egyetmást azokról a minta-iskolákról, a melyekben egyedül tanítanak „tanult, önértetes és becsületes“ tanárok. Csábit a kísértet az olyan gondolkozásra, hogy ha szabad volt Petrovich F. urnak egyik prot. középiskoláról forgalomba jutott kétes hírek után elítélni az egész prot. középiskolai oktatásügyet és tanárkart, miért ne volna szabad nekünk is himet varrni p. o. a fővárosi középiskolákról keringő hírekből a többi állami felügyelet alatt álló középiskolára mindre. Miért ne következtethetnénk abból, hogy egyik fővárosi középiskolában p. o. egyik tanár autographiroztatja másnak már nyomtatásban is megjelent könyvét s úgy adja el a tanítványainak, míg az igazgató aztán az iskola becsületének megmentése végett vissza nem veszi a tanulóktól a kiosztott íveket s szét nem osztja a nyomtatványt, miért ne következtethetnénk arra, hogy ezek a vizsgázott állami tanár urak talán még sem mind olyan nagyon tanultak? Abból a másik dologból meg, hogy ismét valamelyik fővárosi iskolában valamelyik tanár heteken át nem tud leczkét tartani, ha csak az igazgató is be nem megy az órájára, mert VI-ik osztálybeli „hallgatói“ „kibögik“, arra hogy ezek a tanár urak talán még sem mind felette önértetesek. Abból a harmadikból meg, hogy ismét egyik fővárosi iskolában, a hol, mellékesen legyen megjegyezve, a tanár urak nem tanítanak többet hetenként 14—16 óránál, míg az intézetben kívül maga az igazgató is tanít vagy *harminczat*, hát mondom, ebben az intézetben — a mint a fama regéli — az *érettségi írásbeli feladatokat mind kiszokták* egyes kiválasztottakkal, sőt néha az egész gradussal *előre dolgoztatni*, úgy hogy a főigazgató ennek tudomására jöve, kénytelen volt nem a felterjesztett témák közül tűzni ki feladatot az írásbeli munkálatokra: miért ne következtethetnénk ebből arra, hogy a vizsgált és nyakon oklevelezett állami tanár urak sem mind feltétlenül becsületesek?

Vagy ha ott hagyjuk is a hirmondás terét s támaszkodunk kizárólag a *hivatalos* adatok és nyilatkozatokra, tekintünk-e eszményi tökéletességre fejlődött intézeteknek azokat, melyek

1-ször a közoktatási miniszter nyilatkozata szerint — melylyel különben (köztünk mondva) magát lép úgy megdicsérte, mint a hivatalnokait — nem tanító, hanem butító intézetek? s melyekre az egyetemi tanárkarok is folytonosan panaszkodnak. Mert bizony a gymnáziumokra naponként megújuló panaszok legnagyobb részben nem *nekünk* szólnak, igen csekély levén az egyetemre kerülő tanulók azon %-a, mely a középiskolai tanfolyamot egészen a prot. intézetekben végezte.

Ugyanezen mintaszerű intézetekben működendő „tanult, önérzetes és becsületes“ okleveles tanár urakat a tárgyak methodikus és összhangzatos kezelésére, oly, a gyakorlati téren huzamos időközön át kellő tapasztalatot szerzett egyének oktadják, a kik tanárképző tanárok lévén már 2 usque 3 éve, hogy maguk is elvégezték a cursust s elérték életkoruknak 23—24-ik évét s így teljesen jogosultak oly methodikus eljárások megállapítására, melyeket aztán p. o. a jászberényi gyerek sirat meg keservesen. Aztán, hogy milyen tökéletességgel sikerül nekik be is vezetni az ifjú „tanult és önérzetes“ urakat a tárgyak összhangzatos kezelésébe, annak bizony keserves példáit láthatni minden léptenyomon. Milyen szépen festi p. o. ezen mintaintézetekben levő összhangzatos tanítást a legközelebbi országos tanár-egyleti gyűlés lefolyása, a hol többek közt az egyes tanárok heti óraszámá felett megindult vitát az elnök ezen közheylesléssel találkoztott nyilatkozata vágta ketté: „a nyelvészek nem értenek a realisták dolgához, mi meg a nyelvészek dolgoz. É fölött tehát hiába való a vitatkozás. (Élénk felkiáltások: Ugy van! Igaz! Szavazzunk!)“

Látod-e most már szerencsétlen kálomista társam, milyen tanulatlan vagy te, mikor azt mered kívánni, hogy bizony csak a matematikusod is tudjon annyit a classika litteraturából, hogy legalább ne beszéljen sphaericus trigonometriáról, meg analytikus geometriáról, ha már épen annyit nem tud is, mint 8. oszt. tanítványának tudni kell; aztán meg a „nyelvész“ is tudjon annyit a reáliából (de boldog ország is ez a miénk, én teremő Istenem! a hol mind nyelvész, a ki nyelvtant tanít) hát mondom, a nyelvész is tudjon annyit a reáliából, hogy a matematikusnak nem kell vegytani kísérletekre előkészülni, a physikus meg nem szokta igazgatni a fogalmazási gyakorlatokat stb. Eltudod-e már most képzeln, milyen methodikus és összhangzatos lehet a tanítás, a hol az igazgató sem tudja — ipse dixit — hogy a tanóra megtartása physikailag is, melyik fajta tudósnak terhesebb s a tanórán kívül is, melyiknek van az „előadás-sal“ vagy a tanulók munkáival több dolga?

Arra pedig sáppadj el szegény kálomista barátom a sárga irigységtől, mikor balsorsod arra kényszerit, hogy olvasd, miszerint a szolgálati szabályzat egyik pontjára — az országos tanár-egylet elnökének nyilatkozata szerint — azért volt szükség, „mert tudnia kell a t. közgyűlésnek, hogy rendkívül sok vizás dolog történt. — A tanárok ocsmány — sic! — üzleteket vittek, mi a tanári állást megfertőzteti. Oda kell tehát törekedni, hogy ennek eleje vétessék.“ stb.

Szeretnéd ugy-e, ha ez az elismerő nyilatkozat a te tanáraidra mondatott volna? Hiában várod! Meg kell elégedned azzal, hogy apró népboldogítók, kik az elkinzott nép keserves filléreit zsebre dugják, napdíjképen, mint országgyűlési képviselők is, meg mint tractualis küldöttek is s mégis legtöbbet otthon ügyvédeskednek, az elgázolt népnek ezen igaz barátai zsarolóknak nevezzék tanáraidat, ha valami vizsgadíj féléről kezdenek beszélni. Hol vagyunk még mi [az eszményi tökélytől, mikor majd saját magunk által választott tanár elnökünk fogja rólunk hivatalosan azt mondani, hogy ocsmány üzleteket folytatunk? Tudunk-e valaha ily „önérzettek és becsületesek“ lenni?

Jóna Gy.

Mező-Túr, 1880. nov. 16.

Mező-túri ref. egyházunkat f. hó 13-án szerencsétlenné látogatásával a tiszántúli egyházkerület püspöke főt. *Révész Balint* ur, egyházkerületi főjegyző Tóth Sámuel ur kíséretében.

Az indóháznál több ezerre menő sokaság várta a szeretett főpásztort, egyházkerületünk egyik érdemes, bölcs kormányzóját; s az egyháztanács nevében Szabó György egyházi főgondnok fogadta a tisztelet és szeretet mély érzelmeiből fakadt üdvözlő szavakkal.

A bevonulás megtörténvén, legelsőben is a tanári és tanítói testület tiszteletgett; majd a városi tisztikar derék polgármesterünk vezetése alatt, végre a helybeli nőegylet választmányi tagjai jelentek meg s adtak kifejezést öszinte tiszteletüknek és mély ragaszkodásuknak. Estve pedig fáklyás zene volt.

A püspöki látogatásnak fő célja levén, hogy az itteni helyzetet és körülményeket megismerje, püspök ur mindjárt megérkezése után bizalmas beszélgetésre hívott meg pártkülönbség nélkül több egyháztagot, kik aztán öszintén előadták s föltárták az itteni állapotokat, az egyház ügyeit megismertették.

Másnap, vasárnap délelőtt, következett aztán az egyháztanács gyűlés, melynek megkezdése előtt az istenitiszteleten jelent meg és vett részt nagyérdemű püspökünk s ott a gyülekezethez a templomban lelkes, üdvözlő beszédet tartott; kegyelem és békességért imádkozott az egek urához, hogy e tősgyökeres magyar városban letelepült ref. egyházba térjen vissza a szeretet és egység szelleme. Szép volt látni a meghatottságot, mely a jelenvoltak arczán és sokaknak még könnyeiben is visszatükröződött a valódi szónoki hatalommal rendelkező főpásztor beszéde után.

Az egyháztanács-gyűlésben nemcsak a presbyterek, hanem számos egyháztagok is résztvettek. Püspök ur szokott ékesszólásával előadta a lelkészválasztási ügy folyamatát, kimutatta, hol tévedett a heves-n.-kunsági egyház-megye, midőn óvástételét s tiltakozását kijelentette egy még meg nem történt választási cselekmény irányában s eltiltotta az esperestet a consensus kiadásától; majd azoknak tulhajtásairól emlékezett meg, kik a helybeli egyháztanács kikerülésével folyamodtak az egyházmegyéhez s nem átalottak oly vádakkal lépni fel a legfelsőbb egyházi hatóság, az egyházkerületi közgyűlés irányában, melyek minden alapot nélkülöznek, mintha t. i. az egyházkerület ráparancsolta volna a m.-túri egyházra, hogy Turgonyi Lajost válaszsza meg lelkészéül, vagy pedig valami felsőbb hatalom szavának engedve és hódolva hozta volna az egyházkerület azon határozatát, hogy Turgonyi Lajosnak megkegyelmezett.

Ajánlotta ezek után a békés kiegyenlítést; miután azonban egyházunkban oly ellentétes állást foglalnak el ezen ügyben a pártok, hogy egyik fél sem volt reá birható, miszerint kebeléből küldöttség neveztesse ki az egymással való érülködés és megbeszélés után az egyezkedésre, a lelkészválasztás ellen beadott óvástétel most már a törvényszéki folyamatra lett utasítva. Az egyházi bíróság fog tehát most már itélni és dönteni.

Püspök ur az egyháztanács ülésének befejezése után

egyházunk anyagi állapotáról kívánt tudomást szerezni s az egyházi algonok által vezetett számadási könyveket vizsgálta át s főleg hogy a jelenleg ürességben levő lelkeszi állomás jövedelme miként használtatik fel és tökécsittetik. Ezen lelkeszi állomás javadalma 1876. okt. 1-ső napjától kezdve pontosan kezeltetvén, jelenleg már a 3000 frtot haladja a megtakarított összeg, melynek miként törtéendő felhasználása felett a felsőbb egyházi hatóságok lesznek hivatalva rendelkezni.

Hétfőn d. e. a gymnáziumi osztályokat s a nőnövelvét, d. u. pedig a központon levő fiiskolákat látogatta meg.

Ma délben 16-án hagyta el városunkat.

Föl kell még említenem, hogy azon erkölcsi hatáson kívül, melyet püspök urnak megjelenése s beszédei gyakoroltak gyülekezetünk tagjaira, melyek mély nyomokat hagytak hátra lelkeinkben: két alapítvány fogja hirdetni és fentartani, körünkben megjelenésének kedves emlékezetét; egyik, melyet Nagy Sándor közbirtokos tett 1000 frtban az iskolába járó szegény árva gyermekek segélyezésére és Kovács Balázs algonok 40 frt adománya a gymnáziumi alaphoz.

Mindkét egyházhívünk ezen cselekménye által egyfelől kifejezte egyháza iránti hő szerelmét, másfelől azon mély tiszteletet, melylyel püspök ur személye iránt viseltetnek.

Eltávozott körünkől a főfelügyelő; vajha intéseits figyelemzetéseit ne felednők el, hogy így a felzaklatott kedélyek lecsilapulván, béke és egyesség lakoznék közöttünk! A mit is adjon meg a kegyelemnek istene.

Egy presbyter.

KÖNYVISMERTETÉS.

Bibliamagyarázatok a szószéken s függelékül néhány egyházi beszéd. Irta Barakonyi Kristóf böhönyei ref. lelkesz. II. kötet. Miskolcz. Ferenczi B. tulajdona 1880. Ára 2 frt.

(Folytatás.)

Vegyünk fel találomra egy másik, szintén egy személyre vonatkozó magyarázatot, péld. a Timótheusról szóló 12. sz. alattit. Textusa: II Tim. I. 2—8; 15—18; IV. 6—18. — Tehát nagy terjedelmű textus, melyből bizonyára jól meg lehet Timótheussal ismerkednünk. A bevezetés után, mielőtt Timótheus élettörténete egyes részeire térne, szólani akar B. ur valamit a Timótheushoz írott két levélről, a mit midőn megtesz, áttér tulajdonképeni céljára s csakugyan elmondja röviden Timótheusról, a mit róla biographice elmondani akar; megérinti azon intést, mely a 6. 7. 8. versekben foglaltatik s e szavakra, melyek magok is terjedelmes és jó gyakorlati bibliamagyarázat alapjául szolgálhatnának, e szavakra sem talál semmi tanuságot, hanem arról kezd elmélkedni, hogy milyen korbéli ember lehetett Timótheus akkor, mikor hozzá ezen második levél iratott. Majd áttér szerző az I. 15—18. és IV. 9—18. szakaszok fejtegetésére, „melyekben azok felől panaszkodik Timótheus előtt a fogságban levő apostol, a kik vagy elfelejtették vagy megvetették; ellenben az ég áldását kéri azokra, kik nem szégyenlették és meglátogatták.“ Mindezek Timótheusra nem, vagy csak közvetve vonatkoznak; a felvett textus alapján gyakorlati bibliamagyarázatban inkább Pál apostolról lehet és kell is beszélni, a mit talán B. ur is érzett, vagy ha nem érzett is,

mindenesetre megtett, mert e magyarázatának főszemélye gyanánt nem Timótheus, hanem inkább Pál apostol domborodik ki, vagy helyesebben mondva csillan a tárgyazarból itt is ott is elő. A textus e munkában egyáltalában nincsen kifejtve; e magyarázatot sem bibliamagyarázat, sem gyakorlati bibliamagyarázat gyanánt el nem fogadhatjuk.

A következő 13. sz. alatti magyarázat Titusról szól. Tit. I. 3—5; 10—16; II. 1. alapján. Ebben már többet szól, mint az előbbiben arról, kiről beszélni akar; de mivel Titus életének adatait másunnan állítja össze, a felvett verseket pedig itt-ott csak rövid paraphrasissal látva el veszi még egyszer elő, de tanuságokat azok legnagyobb részéből nem von, e beszédet sem lehet bibliamagyarázatnak tartanunk. Midőn fölveszi a 15-ik előtti verseket, többek között a 7. és 8.-at is, melyek pedig a textusba nincsenek bevéve s ezeket mindenképen irgeti-forgatja, megeleégszik annak kijelentésével, hogy *már ezekből is eleget tanulhatunk*, de legtöbbet tanulhatunk a 15. versbeli igazságból. De hát elég volna ez? Ilyennek kellene lenni a szó-zéki, a gyakorlati bibliamagyarázatnak? Hiszen épen azt kellene különösen kifejtetni, hogy mit tanulhatunk hát meg a mondottakból, melyek azon életre vagy akár hitre tartozó igazságok, melyeket a szóban levő versből vagy versekből magunknak tanuságu elvonhatunk? Az is furcsa, hogy a II. 1.-hez *„te pedig azokat szóljad, melyek illenek a tiszta tudományhoz,“* magyarázatot adni akarva, az ezen vers után következő versekre utal, mint a melyeket az imént időkimélés tekintetéből nem olvasott fel, de a melyek e szerint szintén a textushoz tartoznának. Így a szentirással magyarázza a szentirást. Nagyon jól tudom én, hogy ez lehetséges is, szabad is bizonyos mértékig. De *csak bizonyos mértékig!* Ha nagyon sokszor teszi az ember, az a folytonos idézgetés a saját gondolatok hiányának lehet takaró palástja; csak arról tesz bizonyoságot, hogy kéznél van mindig a concordantia, de egyébről nem. Á zárbeszédnek szerintem az egész tartott beszédre kell vonatkoznia, annak kifejtett igazságait összefoglalva kell még egyszer a hallgatók előtt feltüntetnie. És mit tett Barakonyi ur? Mondám, hogy ő szentirással magyarázza a szentirást. Az így magyarázat gyanánt (nem magyarázat végett) felvett szakasz utolsó versében (II. 8.) ez áll: *„igaz beszéd ez és ezt akarom“* s B. ur e gondolatot megragadva és saját példájára is hivatkozva, beszél arról, hogy mily fontos dolog a szentiratnak olvasása! Ki tagadná ennek igazságát? De mit tartozik ez ide, hogy képezheti ez a conclusiót?

Igen kevésbé sikerült a Filemonról, Fil. 1—15. alapján adott magyarázat is. A legtöbb, mit B. ur e magyarázatban mond, nem annyira Filemonra, mint Pál apostolra, a levél tartalmára, a levélben előjövő nevek stb. vonatkozik. — Ugyan mit tartozik az a templomi bibliamagyarázatra, hogy Archippus egy a kolossebeliekhez küldött levélben említett Tikhikussal; miért emlegeti azt, hogy szólhatna e levél alapján a kolossebeliek dolgairól és a hozzájuk küldött levélről (már ugyan miképen szólhatna?!) miért említi föl, mint a kiről beszélhetne, újra Archippust; miért igéri újra meg, hogy Filemonról akar megeleékezni s ha megigéri ezt, miért nem váltja be ígétét s miért kezd újra a Filemonhoz írott levélről beszélni?! Ha én Filemonról akarok beszélni, akkor bármennyire felette álljon is különben Pál apostol Filemonnak, mégis amaz csak mellékszemény, emez pedig főszemély

lend, s beszédének minden pontját, minden szakaszát Filemon életének, jellemének megvilágítására szentelem s abból vonok ki hallgatóim épülésére gyakorlati tanúságokat. Textusát ezen beszédében sem fejt ki B. ur s méltán kérdésbe tehető, hogy miért vett épen 15 verset föl magyarázat végett s miért nem vette még melléjük a 15-ikkel szoros logikai és tárgyi összefüggésben álló 16-ik s talán még 17-ik és 18-ik verseket is?

De vegyünk fel már néhány olyan beszédet, melyekben címük szerint nem egy, de két vagy több személylyel foglalkozik B. ur. — Vegyük föl pl. a 3. sz. alatt álló, Sám. III. 1—20. alapján irt *Éli- és Sámuelről* szóló magyarázatot. Azt reméli előre az ember, hogy Éli gyöngesége és Sámuel hatalmas lelki ereje egymással ellentétbe állítva, erőteljesen lesznek lerajzolva, de biz ebben csalatkozunk kell. Csakhamar meg kell ugyanis győződnünk a felől, hogy Élinek a címében semmi helye nincsen, mert érintetik ugyan ő mellékesen a magyarázatban, de távolról sem úgy, mint egyenjogú fél, kinek jellemzésére épen annyit kellene mondani, mint a másikéra. Leírja szerző Sámuel életkörülményeit; beszél arról, hogy miképen kell értelmezni a templomi istenteljesítést, holott templomi szószékben nem ezt kellene fejtegetni, hanem inkább azt, hogy micsoda életünkre vonatkozó tanúságokat lehet abból kivonni, beszél a filiszteusok elleni harcáról; hogy Éli halála után Sámuel lesz a bíró, főpap és a próféta; hogy ő vetette meg a nemzeti véderő alapját, hogy Rámában lakott állatdólg; hogy királyt adott a népnek; beszél a prófétai iskolákról, sőt talál időt és helyet annak megemlítésére is, hogy Sámuel két könyvet irt, de hogy azokat csak az első könyv 25-ik részéig irta maga, a többi meg alkalmasint Gád és Náthán próféta hagyománya. Hiszen igaz, hogy tanuljuk ezt az isagogikában, a bibliai kritikában, hanem hát mit tartozhatik az a mi gyülekezetünkre?! A textust itt sem fejtette ki B. ur s nem domborította ki előttünk Sámuel hatalmas alakját s csak az észhez beszél mindenütt — az igaz, hogy ezt sem teszi rendszerben — a szívhez alig intéz néhány szót.

A 4. sz. alatti beszéd Neh. VIII 1—12. alapján *Esdrás és Nehémiásról* szól. Bővebb ismertetésbe nem bocsátkozom; legyen elég róla annyit mondanom előre, hogy a választott textust e beszéd sem magyarázza meg; belőle sem Esdrással, sem Nehémiással, — kiről végre is az egész textus csak annyit mond, hogy hattirsáta volt, — nem ismerkedünk meg. Elmondja szerző, hogy a zsidók miképen tértek vissza a babyloni fogságból; elbeszéli a templom felépítésének történetét, ezek előrebocsátása után, hogy hozzá kezdessen a kiválasztott részlet bővebb megvilágításához... Uram fia! *visszatekint egy kissé a fogság előtti dolgokra.* Majd beszél a szentírások egybegyűjtéséről, a nagy zsinagógáról s horrendum dictu! mint mellékest ugyan, de megemlíti azt is, hogy az ó-testamentomi könyvek összegyűjtésével szokásba jött a szentiratoknak más nyelvre lett (sic!) átfordítása is, a mire aztán Cantu Caesar világtörténete nyomán példákat is sorol elő. De hát kérjük, mi összefüggésben van mindez a felvett szakasszal; hová lett ezek mögött Esdrás, Nehémiásról nem is szólva?!

Az 5. sz. alatti magyarázat címe: *Jézus tanítványai*, textusa pedig Máté X. 2—7. El sem tudjuk előre képzelni, hogy ha 12 tanítványról akar beszélni szerző, hogyan tud e

rendkívüli nagy tárggyal egy beszédben *kellőleg* megküzdeni. Hát bizony ez nem is sikerült B. urnak. Péteren kezdve s Judás Iskariótesen végezve, fölveszi ő sorban a 12 tanítványt; Péter ingadozó természetét festve, talál is néhány alkalmazó szóra, valamint Judás Iskariótesről szólva, itt is mond több mint *egy egész sor* alkalmazást, de azután 10 lapon semmi egyéb nincsen, csak pusztá életrajzi adatok felsorolása s valóban csak gratulálhatunk B. ur emlékező tehetségének, ha mindezt azon módon könyvnélkül el tudta a kathedrában mondani. Mi nem mernők e munka betanulását senkinek sem ajánlani, annyival kevésbé, mert az ilyen beszéd templomi szószékbe nem való s igazán csak arra jó, hogy a gyülekezetet elbódítsa.

Körülbelől ugyanilyen itéletet mondhatna az ember elolvasás nélkül is a következő magyarázatra, mely Ján. XI. 1—7 alapján *Jézus barátairól* szól. A textusban 3 személyről, Lázár-, Mártha- és Máriáról van szó. A mely alkalmazást, Lázárról szólva, mond szerző, az nem erre, hanem Jézusra vonatkozik; a két nőre mondott alkalmazás teljesen sikerült. Hanem azt mondja meg nekünk B. ur, miképen beszélhet ama textus alapján Arimáthiai Józsefről, Nikodémusról, vagy ha ezekről részletesen beszél, miért csak névszerint említi meg Máriát, az ifjabb Jakab anyját, Mária Magdolnát, Salomé, Johannát, Zsuzsánnát, mint szintén az Ur barátait? Hiszen a textus szerint ama három első barátról lehet csak, de azokról annyit lehet beszélni, hogy az ember egyáltalában nincsen kényszerítve másutt is keresni beszédanyagot. Ugy ezen, mint az előbbi magyarázatról is teljesen áll azon, talán kissé pórias, de annál igazabb közmondás: ki sok után kap, keveset markol.

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A „Prot. Egyh. és Isk. Lap”-ban olvassuk, hogy a f. baranyai papság nem tudott megjelenni a király előtt, nem lévén tisztában a felől, minő öltözetet vegyen magára. Nincsen ugyan teljes bizonyossággal megállapítva e tény, sőt maga a cikkkező is határozottan tagadja annak megtörténtét, de mégis jelezzük a tárgyat, mert alkalmat szolgáltat a többször emlegetett, de mindeddig eldöntetlenül hagyott papi ruha ünnepélyes használata kérdésének szelölésére. Nem lényegesnek tekintjük a hivatalosan használandó ruhát, mert hiszen különböző szabású, de sötét színű ruházatban is hatással lehet végezni a mi egyházunk komoly szertartását; de azt gondoljuk, ünnepélyes összejövetelek vagy épen papi temetések alkalmával nagyobb tekintélyt kölcsönözne a papok gyülekezetének az egyforma ruházat. E hatásért lenne jó e tárgyra figyelmet fordítani. Jól érzik ezt a lelkész urak is; legalább mi ezt tapasztaltuk, a midőn több papi temetés alkalmával megjelentünk. A lelkészek, mivel előleges megállapodás utján tájékozva nem voltak, egymástól nagyon elütő szabású ruházatban jelentek meg, s ott a hely színén vitakoztak aztán a felett, hogy milyen öltözetben kellett volna megjelenniök. Ekkor is zavar van tehát; hátha talán oly körülmény fordulna elő, mint a mi-lyenben e f.-baranyai papság volt vagy lehetett volna. Különben e tárgyban dönteni a papság dolga. Mi csak jelezni kívánjuk, hogy e tárgyban is lehetne valamit tenni, már csak a késői vitának és zavaroknak elhárítása szempontjából is.

Képtelenséggel határos „A Hon” közleménye, hogy egy küldöttség járt a fővárosban Nyitráról dr. Kaufmann Adolf ügyvéd vezetése alatt, hogy a miniszterelnöknél és a kultusz-miniszternél orvoslását kérje azon sérelmeknek, melyeknek

a katolikus lelkészek által szedett párbér miatt ki vannak téve a nem katolikus felekezetek. Panaszukban előadják, hogy a párbér fizetése alól a protestánsok és izraeliták már 20 esztendőnél több ideje fel voltak mentve egy helytartósági végzés alapján, míg csak a kultuszminiszterium egy adott esetben hozott határozata folytán, melyben egy nem-katolikus felekezet hívei köteleztettek a katolikus papnak leróni a párbért, felhiva érezték magukat a kath. lelkészek arra, hogy megvegyék nemcsak a most folyó évre eső párbért, hanem hogy ez újabb keltű miniszteri határozatot visszahatóvá is tegyék. Így történik most az, hogy némely embernek, ki nem katolikus és 20—25 éven át nem fizette a párbért, egész vagyonát ütik dobra párbér fejében.

Képtelenséggel határos dologról van itt szó interconfessionalis szempontból, mert tudjuk a történelemből, hogy III. Károly király 1731-ben kiadott resolútiójában a bécsi és linczi békekötések hatályát zsarnokilag felfüggesztvén, azt rendelte, hogy „a törvényes helyeken kívül a kath. plébánus a nem katolikus lakosoktól csak annyi díjakat szed, mint saját hiveitől,“ ámde ma Magyarországon vallásszabadság és egyenlőség volna, s így a carolina resolutionnak érvénytelennek kell lenni, következésképp a vallásgyakorlatra nézve nincsenek loci articulati et non articulati, a protestáns hívek semmi szolgáltatással nem elhetnek a kath. lelkészek s neki párbért fizetni nem tartoznak. A nyitrai esetben tehát vagy nyilvános és erőszakos megsértése forog fenn a vallás szabad gyakorlatának, mely ellen hangosan tiltakoznánk, de a minnek elkövetésére a kultuszminisztert sem hiszszük képesnek, vagy valami helyi specialis s a nagy közönség által nem ismert kötelezettségről van szó, melyet a kath. papok önkényüleg, jogtiprólag magyaráznak a nem katolikusok rovására; vagy ezek nem teljesítették kötelezettségüket a mult években, s most ezért kell sulytatniok? Ohajtva várjuk a felvilágosítást és megnyugtatót.

Belgiumban az állam és az egyház közti viszály ismételve oly eseményeket hozott elő, melyek felettébb alkalmassak arra, hogy mindkét részről több-több anyagot gyűjtsenek az elkeseredésre s a papok és polgárok közti gyűlöletre. — Belgiumban ugyanis rég idő óta szokás, hogy minden család 7-ik gyermekének a király a keresztatyja. Mióta az állam viszályban áll az egyházzal, a papok nem fogadják el a királyt keresztapául s így a régi szép szokást nem csak semmibe sem veszik, hanem a szülőket anyagilag is megkárosítják, a mennyiben a királyi keresztapai ajándéktól megfosztják. Legközelebb pedig a képviselőházban került tárgyalás alá egy indítvány, mely szerint a kamara ne vegyen részt mint politikai testület semmiféle templomi istentiszteletben. Az indítvány beadásának oka az volt, hogy a belügyminiszter felemlítvén, miszerint a király névnapja alkalmából egyik brüsszeli egyházban ünnepélyes te deum tartatik, az azon való megjelenésre felhívta a kamarát. A kamara elfogadta az indítványt 47 szóval 26 ellen, s ehez képest nem megy a te deumra, mert alkotmányellenesnek látja valamely felekezet szertartásában résztvenni; továbbá lealázónak tartja magára nézve templomba menni akkor, midőn a papság fegyverben áll az állammal szemben s a püspökök a nemzeti ünnep ellen nyilatkoztak. Ime a szabad egyház a szabad államban! Ilyen eredményeket szül az egyház, helyesebben a papság ujjhuzása az államhatalommal. És mégis a protestánsok a forradalmárok — ugy-e „Religió“? a katolikusok ellenben, különösen pedig a papok tisztelik a törvényt, engedelmes és jó alattvalók!

Lónyay Béla meleg hangon irt felhívást tesz közzé a napilapokban a papok anyagi helyzetének javítása, különösen családjaik biztosítása tárgyában. — Erre nézve indítványozza, hogy a különböző felekezetek papjai álljanak össze, alkossanak egy életbiztosítási szövetséget s valamelyik jó hitélű biztosító intézetnél a tömeges biztosítás előnyeit vegyék igénybe. Szép s nagy horderejű indítvány, de ki tudja mikor lesz valósítható? — Ma még nem; a hitfelekezetek

annyira távol állanak egymástól, hogy ilyesmire most gondolni is merészség. Hanem az igen szép s feljegyzésre méltó jelenség, hogy egy világi főur ennyire szívén hordozza a papság ügyét és segíteni akar a közmiveltség e fontos tényezőjének anyagi helyzetén. Vajha csak egy felekezet, így a mi ref. hitfelekezetünk körén belől lenne lehető egy ily biztosítási szövetséget létrehozni.

Előfizetési felhívás „GYAKORLATI BIBLIAMAGYARÁZATOK“ című 1881-ben évnegyedenként megjelenő folyóiratra. Szerkesztendi Garzó Gyula gyomai ref. lelképásztor. E vállalat célja egy oly gyakorlati bibliamagyarázati kézikönyv előállítása, hogy ez által egy felől a szakkönyvtárral nem bíró vagy gyakorlati bibliamagyarázatlan járatlan lelkészársakon segítve legyen, másfelől a nép a biblia alapos ismeretére elvezetessék. A lelkészi kar egy gyakorlati bibliamagyarázati kézikönyv szükségét érzi, mert tudja és tapasztalja, hogy a helyes elvek szerint keresztül vitt és alkalmazott gyakorlati bibliamagyarázat az, a melynek népünkre legbiztosabb jó hatása van. „Oly népszerű bibliamagyarázatra volna tehát — mond a felhívó — szükségünk, a mely kizárólag gyakorlati vagyis a melyben a biblia, illetőleg egyelőre ennek szabadon választott egyes könyvei versről-versre összefüggő sorrendben és oly alkalmazásokkal kapcsolatban magyaráztatnának, melyek a jelenkor sok tekintetben kedvezőtlen viszonyai között élő hívek szellemi éréteit megfigyelve, igyekeznének kielégíteni az ur beszéde hallgatásának éhségét és szomszomságát. Ezt kívánja eszközölni e szerény vállalat, még pedig eltekintve a messze távolban levő tulajdonképeni céljától, pusztán csak azon indokból, hogy anyagot gyűjtsünk a teljes bibliát majd valamikor feldolgozó nagy vállalathoz, s e részletek közzététele által a legközelebbi szükségén is segítve legyen.“ A vállalatnak már eddig is többen ígérték ugyan meg támogatásukat, a szerkesztő azonban másoktól is szívesen fogad el munkálatokat. Elfogadja, ha a munkatársak a bibliának általuk szabadon választott bármely könyvének kidolgozására vállalkoznak, sőt elfogad egyes kikerekített részleteket is azon ígérlet mellett, hogy az illető munkálatát lassan-lassan folytatni fogja. Minden egyes templomi órára szánt magyarázat az „Amen“-ig kidolgozandó. Évnegyedenként egy-egy füzet fog megjelenni. A 12. kedvező pártolás esetében pedig, a kiadási költséget haladó bevételi többlet aránya szerint több ivre terjedő folyóirat előfizetési díja: egész évre 2 frt, félévre 1 frt, negyedévre 50 kr, a teljes évi folyam megrendelésének feltétele alatt.

A közoktatásügyi miniszter 9-ik jelentése az 1878—9. évről az országgyűlésre beterjesztett, melyből e következő fontos adatokat emeljük ki.

A népiskolákról olvassuk, hogy 12,882 községben volt 15,715 iskola (ezek közül 385 pusztai), 2201 községben még nincs iskola. A 15,715 iskola közül 13,688 felekezeti, 1538 községi, 238 magán iskola. 2.114,864 tanköteles közül iskolába járt 1.644,803 s így 78.05 százalék. A tantermek száma 21,592, a tanítók száma 21,421. Az iskolák fentartására fordított 9.539,818 frt. Összehasonlítva az 1878-iki eredménnyel a tankötelesek száma egy év alatt 11,999-czel csökkent, az iskolába járóké 16,884-gyel szaporodott, az iskolák száma 40, a tanítóké 231-gyel növekedett; a tanítók fizetése 214,220 frttal, az iskolák vagyona pedig 666,640 frttal gyarapodott. A népiskolázás tekintetében a jelentés örvendetes haladást kíván feltüntetni.

Tanítóképeze volt 67, ezekben működött 610 tanár, 6-tal kevesebb mint az előző évben; növendékek száma 4331 s a fentartási költség 716,362 frt, melyből az állam 544,580 frtot fizetett. — 1879-ben képesített 1341 tanító. (Vége köv.)

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Jóó István**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel**.